

ՀԱՆԱՐԱՐՈՒՄԻ ԲԱՆԵՐ

ՆՇԱՆԱԴՐ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԱՑ

47. — Սրբազան պատմութիւնը՝ որուն պատշաճ կտորները փափուկ հասակին պատմելով, ու Գրոց պարզ և զօրաւոր խօսքերով, յոյժ կարող է մանկանց հոգին գրաւելու և ժամանակին հիմնելու հոն Աստուծոյ սէրն և յարգանքը, և սորվեցնելու անոնց զինքը ներկայ համարելու իւրաքանչիւրին՝ կենաց ամէն հասակի և ամէն զիպուածի առանձն. — Սրբազան պատմութիւնը, կ'ըսեմ, անտեղի մէկ մը համարուած է բանական մանկութեան, և ուզած են մերստին շինել՝ զտեղով զայն ամէն հրաշքներէ, ամէն մարգարէութենէ, այն ամէն բանէ՝ որ մարդկային գիտութենէ մեր է։ Ի՞նչպէս կ'ուզէք, կ'ըսէ Համբարումի, որ տղան չլատթաւանայ ու չկորսնցնէ բնածին բերումը հաստատու և սիրելու, և որ սկսեալ նախնական ուսմանը սրամարգեալ ըլլայ դռնգամիտ անհաստութեան մը, որ մերձէն անոր հոգին կը բանայ այն հրէշաւոր վարդապետութեան, սոստ հանելու որ և է զերազոյն բան մը։

Ուստիսիսի

48. — Անտեղի է բնէն թէ կրօնական ուսումը՝ պատշաճ է պահել հասունացեալ հասակի, ինչպէս որ Ռուսոյ կը փահանջէ։ Ոչ մի հասակ կարող չէ ըմբռնել, արժանապէս Աստուծոյ գաղափարը, սակայն ամէն ոք այս մտեմ՝ գաղափարով կարող է միեմտաբար ի և ազնուանալ։ Եթէ մանուկն ուսելու համար՝ իւր կերպով ճանչնալուն սպասէր, անթիւթիւթն պիտի մեռնէ։ Այն անմեղաց տգիտութեամբ զեղծանելով՝ զիրենք այնքան զօրաւոր կազդուրումէն զրկելը, նաև մարդկօրէն խօսելով, անիրաւութիւն և անզմուծիւն է։

Թումազոյ

49. — Ռուսոյի նախադասութիւնը բաւական կարճամիտ և խեղճ տեսութիւն մ'է, որ բողոքականի սկզբունքէ բնականաբար ա-

ռաջ կու գայ. այսինքն, այն բանը միայն ճշմարիտ պէտք է համարել, զոր միտքը կարէ ըմբռնել կամ ապացուցանել. իբր թէ զԱստուծո և տեսութեանքը միայն ապացուցութեամբ կրնանք ըմբռնել, որպէս թէ անհուն էակն իւր բարութեամբն և սիրով, իւր շնորհօքն և բնութեան մէջ սկսած իւր ամէն զօրութեամբը մեր մտքին յայտնուելէն առաջ մեր սրտին հետ չիօսի. իբր թէ հաւատքն, որ երկնային տուրք մ'է, մտածութեան ճգնաց և բանալարութեան գործողութեան անհրաժեշտ արդիւնքն ըլլայ։

Բառեկ

50. — Մեր հոգին և գործ ձեռին Աստուծոյ, մարմնոյ մեղքէն կրած ծանրութեամբ հանդերձ, բնական բերում մը ունի դէպ իւր սկիզբն, ինչպէս բոլոր էակները։ Ուստի երբ զԱստուծո մանկանց կը ծանօթացընենք՝ կը դառնայ անոր. այս սրբազան անունը իւր յատուկ զօրութեամբը շուտով անոր մտացը և սրտին մէջ կը թափանցէ, թէ որ իւր լսելաց հնչէ հաստոյ շէտով։

Ներկայացուած գաղափարը, արարչին առարածոց, անոր որ էն, հիմնական գաղափար և անոր ապագայ գիտութեան բողոքող կ'ըլլայ. և մտքէն ի սրտան անցնելով՝ կ'ըլլայ հոն աղբիւր գեղեցկին, ճշմարտին և բարւոյն, ուսկից կ'իջնեն երկնային տուրք և մարդկութեան կատարելութիւնները։ Ուրեմն մանկան կենացը նշանաւոր վայրկեան մ'է այն, յորում տեսակ մը բեղնաւորութեամբ բարոյականի բողոքոյն իւր հոգոյն մէջ կը կենդանանայ և կը զարգանայ։ Եթէ այս բեղնաւորութիւնը պակսի, — որովհետեւ զինքը դատարարալոյնները անհասարգ են կամ ցուրտ հաւատք մը ունին, Աստուծոյ վրայ չեն խօսիւր անոր, կամ ցուրտ և թղլ կերպով կը խօսին. — այն ատեն այս մանկական սիրտը երկնային առաքելութիւն չհասկնալով, առանց պիտի մնայ, և կրօնական ու բարոյական կենաց զաչացու, կամ առ առաւելն, Աստուծոյ գաղափարէն զուրկ, որ է աղբիւր ամէն իշխանութեան, պիտի որով՝ եթէ կարենայ որովի՛ հնազանդել, բնութեան երկիւղէն և խոհմութեան հաշուէն ստիպեալ. ահա քեզ կեղտալարծ, անհաստատ և անկատար բարոյականութիւն մը։ Նոյն

51. — Եկուր ուրեմ մեզի, զու որ աշխարհն ազատեցիր կրկին գերութենէ, ո՛վ զուստր երկնից. եկուր օգնէ այս տկար մահկանացուաց, իրենց զաւակները քու բազկաց վրայ առ, ո՛վ սուրբ կրօնք. այն զաւակները՝ զորս զու կը սիրես մօր մը նման, այն զաւակներն՝ որ քու դիմացդ իրենց անմեղ սիրտերը կը բռնան, և որ քեզմէ միայն կրնան ընդունիլ անմահ կենաց ճշմարտութիւնը։ Դիր զանոնք քու ստեանցդ մօտ, թող ըմպեն առատօրէն երկնային հեղուկը, որ կը բողբոջեցնէ ամէն առաքինութիւնները, սրնանին անով, քու խնամամտ վերարկութիւններէ անմահ, իրենց հոգին և մարմինը քու երկնային զօրութեամբդ զարգանան. և այս սերունդը, ցարդ երկիւր զարգալող սերունդոց գեղեցկագոյնը, ըլլայ երջանիկ, մեծ և ազատ, որիւց Աստուծոյ ազատութեամբ։

Լալան

52. — Պէտք է որ մանկութիւնը քրիստոնէական սկզբունքներով կրթուի. և այն ատեն միայն հայրենիքը պիտի առնու այն դիւրեք՝ զոր պէտք չէր երբեք կորսնցընել։ Հայրենիք՝ զու, ես, մենք ենք։ Լաւագոյն ըլլանք և հայրենիքը լաւագոյն կ'ըլլայ։ Հայրենեաց կասարեկութիւնը մեր խրաքանչիւրին կասարեկութենէ կը կախուի։

Լ. Հիւմբեր

53. Ներկայիս կը գտնուին երիտասարդներ՝ որոնք ամէն ինչ գիտեն. պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, բուսաբանութիւն, շափաերութիւն. ամէն գիտութեանց վրայ անդեկութիւն ունին, և սակայն փրկութեան անհրաժեշտ ճշմարտութիւնները կ'անգիտանան։ Նոյն բանը կրնամ ըսել բազում օրիորդաց համար, որոնք ըստ նոր ձեռնարկած գաստարակութիւնն առած են։ Եւրաժաւութիւն, երգ, պար, ուրուագծութիւն, լիզուներ, այս ամէնն անոնց ծանօթ են. սակայն զգուշանալի է անոնց քրիստոնէականի ամենէն պարզ բաները հարցընելու, զիրենք իրենց ազգիւթեան վրայ չամբողջեցնելու համար։ և և և Հաւատոյ դէմ փոքր առաքելութիւն մը, կեղծուպատիր իմաստականութիւն մը, եթէ ոչ մոլորեցընելու՝ գէթ զիրենք գեղեցիկ կարող են։ Այս տգիտաւ

թիւնն օր ըստ օրէ տարածուելով, սխալ սկըզբունքներու անաւոր զօրութիւն կու տայ՝ միաբերը զրաւելու և սրտերը ապականելու։

Ֆրանգոյ

54. — Այն օրը՝ յորում իմացականութիւնն, որ մարդկութեան կենանքն է, քրիստոնէութեան կենսական սկզբանը իւր ապահարգանք տայ, նոյն օրը քաղաքակրթութեան ոտոյց և արմատական անկումը պիտի սկսի։

Էլատուգոն

Կ Ա Ր Ե Ի Ո Ր Ո Ւ Ղ Ղ Ե Լ Ի Ք

Սեպտեմբեր ամսութեան մէջ խալաթ փաշային կենսաբանութիւնը հրատարակելէն յետոյ, բարձրապատիւ փաշային կողմանէ ազգեկաւ երկու անձնութեանց նկատմամբ, զորոնք կը փութանք ուղղելու, ինչպէս որ կը փափագի նորին վսեմութիւնն, որ կը վկայէ թէ՝ Արեւստեղծի ուղղափառաց եկեղեցին շինելու նպատակը և շարժելը մի միայն Աստուծոյ փառքն եղած է, և նոյնպէս հայ կաթողիկէ հասարակութեան օգուտը, և ոչ ուրիշ ո՛ր և է յորդոր։

Երկրորդ, շքանշանը բերել տուողն հայ կաթողիկէ հասարակութիւնը չէ եղած, այլ նոյն հասարակութեան կողմանէ՝ Արհիպսկոպոս զոր. Արշէհիրեան վիճակաւոր եպիսկոպոսն՝ Պատրիարքին ձեռք ստացել է տէրութիւնն խալաթ փաշային համար Միւրմուրան աստիճանը և Օսմանիէ երկրորդ կարգի շքանշանը. ինչպէս նաև Նասրի Պէյին համար Սանիէ աստիճանը, երրորդ կարգի շքանշանով։

